

AMBRUS LAJOS

Vári Attila

Kortárs-díj 2020

VÁRI ATTILA (1946) Budapest

Vári Attila, a jeles prózaíró Kortárs-díja akár felkiáltójel is lehetne egy időtlen univerzumban kőszülő jelentős alkotó előtt. Mert a kortárs magyar irodalom egyik kevésbé méltányolt klasszikusáról beszélünk, akit olykor perifériára szorított az idő.

Őt is – akár jelentős méretű életművének hőseit.

Ötvenhárom év előtti jelentkezésekor egyik első kritikusa, mint valami talpraesett delphoi jós, azt a jóvendölést tette, hogy Vári Attilából olyan író lesz majdan, aki örökké ugyanakkor a történetnek végtelen variációit fogja megírni.

És lőn – a jóvendölés beigazolódt.

Közben persze meg- és felépült az életmű: a valóságos csodagyerekként Parnasszusra pottyánó és meglepő formai biztosságot mutató szerző izgalmas és vérbeli, a legjobb erdélyi hagyományokat követő, színesen gazdag elbeszélője lett a magyar prózairodalomnak. Novellában és regényben – olyan szerző, aki mindig szuverén világértelmezésekkel képes meglepni olvasóját. Főleg nemzedékének és a kisebbségi létezés *tárgyszerű*, olykor játékos és végtelen személyességű bugyrainak felidézésével.

Hősei vállaltan sokat megélt „kisemberek”, akik folyamatos szenvedéllyel „mesélik” életüket (*Lassított lónézés*). Miközben szerzőjük a látomásos-szürrealisztikus világ állandó újratelemzésével bíbelődik (*Cselédfarsang*). Következtesen magasfeszültséget teremtve változatos helyszínekben, régvolt nagy-, de főleg kisvárosokban (*Volt egyszer egy város*); azoknak is mesés városrészeiben, nota bene híres és különös korcsmákban (*Súrlott Grádics*); az olykor meglepő sorsú, vérbő és magányos, perifériára kényszerített egzisztenciákkal. Bölcsekkel és szerencsétlenekkel, és kevésbé sztoikusokkal, akik mégis szinte mindent tudnak a világról.

Vári Attila olyan all round személyiség, aki bármely műfajban képes „vérprofi” módon alkotni – legyen az regény, kisregény, novella, vers; s ne feledjük filmes munkáit sem! A Vári-műveken mindenhol ott az élet és a história szabad sodrású, olykor szürrealisztikus szárnyalása.

Ez az ő valóban *végtelen* története: álom az elveszett szabadság, elveszett gyermekkor, elveszett helyszínek, városok, utcák, házak, törzsasztalok, mozik és nagy történetű emberek felől. Egy-máshoz „mesésen”, füzérszerűen simuló történetekben.

Vári Attila „filmje” végül is évszázados mozija: a magánynak. Hősei, bár magányosak, idegen helyszíneken és romos házakban bolyonganak, de ahol minden mégis valahogy úgy maradhat meg, mint álom egy boldogabb világról. Szomorodjunk tán figurái sűrű és grandiózus álmójárásán?

Egyik könyvből azt a beszédhelyzetet képzeljük el magunknak, ahol egyik hőse az ötvenes évek elején (!) azt a szürreális nézetét magyarázza a kíváncsi gyermekeknek, hogy a kommunizmus csak tengerszint felett kétezer méternél magasabban valósítható meg! Ugyanis – fejti ki regényhőse – csakis a *svájci hegylakók tisztességesek* annyira, hogy nem harácsolásra, korrupcióra, erőszakra, diktatúra létrehozására használnák a hatalmat...

Ó, a bodor felhők égi járása! Ó, a hatalom dicstelen abszurdításai! Én Vári Attila írásait, az újakat is, úgy olvasom, és mindenkinek ezt ajánlanám, mint valami elérhető boldogság apoteózisait.